

Bibković, Manuela

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:522885>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma Dr. Mijo Mirković

MANUELA BIBKOVIĆ
JOSIP JURAJ STROSSMAYER

Završni rad

Pula, 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma Dr. Mijo Mirković

MANUELA BIBKOVIĆ

JOSIP JURAJ STROSSMAYER

Završni rad

JMBAG: 030309520, redovita studentica

Studijski smjer: preddiplomski studij kulture i turizma

Predmet: Kulturno-povijesni spomenici

Mentor: red. prof. dr. sc. Slaven Bertoša

Pula, rujan 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Manuela Bibković, kandidatkinja za prvostupnicu Kulture i turizma, izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio Završnoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, te ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad na bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

Manuela B.

U Puli 29. rujna 2023.

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOGA DJELA

Ja, Manuela Bibković, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, nositelju prava korištenja, da moj završni rad pod nazivom „ J. J. Strossmayer“ upotrijebi da tako navedeno autorsko djelo objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te preslika u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis

Manuela B.

U Puli 29. rujna 2022.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1. BISKUP JOSIP JURAJ STROSSMAYER – NACRT ŽIVOTA I DJELA	2
1.1. Djetinjstvo i školovanje	2
1.2. Strossmayer prije svojega biskupstva	5
1.3. Strossmayerovo biskupovanje.....	6
1.4. Strossmayerov rad u narodnoj politici	8
2. STROSSMAYER KAO VATIKANSKI ČOVJEK IZA VATIKANSKOG KONCILIA....	10
2.1. Biskup Strossmayer na općem saboru u Vatikanu (1869.-1870.).....	10
2.2. Govor na koncilu vatikanskom govoren dne 25. siječnja 1870.	11
3. BISKUPOVANJE J. J. STROSSMAYERA	12
3.1. Zapažena djelovanja tijekom biskupovanja	12
3.2. Uspostava Hrvatske crkvene pokrajine	15
4. ĐAKOVAČKA KATEDRALA – TVORAC J. J. STROSSMAYER.....	17
4.1. Arhitektonsko rješenje i tijek gradnje đakovačke katedrale	17
4.2. Freske i dekorativni oslik đakovačke katedrale	18
5. OSNIVANJE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI.....	19
5.1. Osobna biblioteka Josipa Jurja Strossmayera.....	20
6. SMRT BISKUPA JOSIPA JURJA STROSSMAYERA.....	21
ZAKLJUČAK.....	22
LITERATURA	23
POPIS SLIKA	24
SAŽETAK	25
ABSTRACT	26

1. UVOD

Ovaj završni rad se bavi đakovačkim biskupom Josipom Jurjem Strossmayerom. Prvo poglavlje obuhvaća biskupovo djetinjstvo i školovanje te Strossmayera prije biskupovanja, za vrijeme biskupstva i rad u narodnoj politici. U drugom poglavlju govori se o Strossmayeru kao vatikanskom čovjeku iza vatikanskog koncila. Treće poglavlje je posvećeno Strossmayerovom biskupovanju. Četvrto poglavlje se bavi đakovačkom katedralom i njezinom gradnjom, peto poglavlje se bavi osnivanjem akademije znanosti i umjetnosti. Zadnje šesto poglavlje obuhvaća smrt biskupa Josipa Jurja Strossmayera.

Samo dio literature koja se koristila za izradu ovog rada su monografije Matije Pavića i Milka Cepelića, *Biskup Josip Juraj Strossmayer, Nacrt života i djela biskupa J. J. Strossmayera i njegovi spisi* T. Smičiklase i *Umjetničko blago Strossmayerove katedrale u Đakovu* D. Damjanovića.

Cilj ovog rada bio je prikazati djelovanje i život biskupa Josipa Jurja Strossmayera. Metode koje su korištene za izradu ovog rada su metoda istraživanja te metode indukcije i dedukcije.

1. BISKUP JOSIP JURAJ STROSSMAYER – NACRT ŽIVOTA I DJELA

U ovom poglavlju biti će analizirano djetinjstvo i školovanje biskupa, njegov život prije biskupstva, život za vrijeme biskupovanja i rad u narodnoj politici.

Josip Juraj Strossmayer, rođen 4. veljače 1815. u Osijeku, preminuo je 8. travnja 1905. u Đakovu. Bio je biskup Đakova, istaknuti političar, teolog i veliki mecena umjetnosti. Smatra se jednim od najznačajnijih i najutjecajnijih Hrvata 19. stoljeća. Cijeli njegov život obilježen je zalaganjem za zajedništvo između istočne i zapadne Crkve. Njegovo djelovanje bilo je izuzetno raznoliko, s obiljem aktivnosti u religijskim i političkim sferama. Pored svoje službe kao biskup Đakova, Strossmayer je bio aktivan u politici i zauzimao važne položaje. Uz to, njegova strast prema umjetnosti i kulturi dovela je do mecenstva mnogih umjetnika i kulturnih projekata. Josip Juraj Strossmayer ostavio je neizbrisiv trag u povijesti Hrvatske, a njegova predanost obnovi i jačanju nacionalnog identiteta te pomirbi između crkvenih pravaca obilježila je cijelo njegovo djelovanje.

1.1. Djetinjstvo i školovanje

Početakom 17. stoljeća, nakon što su Turci protjerani iz Slavonije, car Leopold I. počeo je obnavljati tvrđave u razrušenim dijelovima zemlje, uključujući i osječku Tvrđu. U tvrđavi služili su vojnici iz raznih dijelova Europe, među kojima su prevladavali Nijemci i Austrijanci. Jedan od njih bio je stražmestar Paul Strossmayer, koji je potjecao iz Linza.¹ Tijekom svojeg boravka u Osijeku, Paul je upoznao prekrasnu hrvatsku djevojku, zaljubio se u nju te se s njom vjenčao. Kao rezultat toga preselio se u kuću njezinih roditelja i nastanio se u tom kraju. *Na povratak u Linac nije više ni mislio. Od tog Paula proizašla je velika porodica i poznata bila u Osijeku sve do dobe, kada je Strossmayer biskupom postao, pod imenom „Paulovi“.*²

¹ Povijesni vojnik – dočasnički čin u vojsci Austro-Ugarske Monarhije.

² M. Pavić, M. Cepelić, *Biskup Josip Juraj Strossmayer, biskup bosansko-djakovački i sriemski*, Đakovo 1994., str. 27.

Kada se pročulo za Paulovo ime, stanovnici Osijeka počeli su nazivati i ostale pripadnike obitelji "Strossmayeri". Biskup je osjećao žaljenje što nije ranije razmislio o promjeni prezimena u Paulov ili Paulović, ali već je bilo prekasno.

Paulov praunuk bio je Ivan, otac biskupa, rođen 15. svibnja 1789. Ivan se 9. veljače 1808. vjenčao s Anom Erdeljac, rođenom 5. rujna 1791. Iz njihova braka rodilo se devetero djece, a najmlađi od njih bio je naš biskup, rođen 4. veljače 1815. Biskup je bio mlađi blizanac, dok je njegov stariji brat preminuo istog dana. Krstili su ih kao Josipa i Jurja, budući da roditelji nisu znali koji je od njih dobio koje ime. Kako bi izbjegli odluku, mlađem blizancu ostavili su oba imena - Josip Juraj. Nažalost, trojica braće preminuli su u djetinjstvu, a jedini preživjeli brat, Mato, doživio je samo 28 godina prije nego što je i on preminuo.

Biskup je tijekom svoje cijele mladosti bio posvećen obrazovanju i školi. Po tadašnjim običajima, morao je najprije pohađati tzv. "pol prve," koja je služila kao priprema za gimnaziju i nalazila se u tvrđavi.³ U jesen 1825. upisao je gimnaziju, gdje je svaku godinu završavao s odličnim uspjehom. Njegove školske kolege primijetile su kako je cijele dane provodio čitajući knjige pored rijeke Drave i kako je bio jedan od najboljih učenika u cijeloj gimnaziji.

Nakon završetka gimnazije u kolovozu 1831., Strossmayer je otišao u Bogoslovno sjemenište u Đakovo, gdje je bio pod vodstvom biskupa Sučića. Dana 15. siječnja 1832. Strossmayer i nekoliko drugih mladih klerika dobili su tonsuru i niže svećeničke redove od biskupa. Godine 1833. odlazi na filozofski studij u središnje sjemenište u Peštu, preporučan od strane biskupa Sučića kao najbolji klerik.

Strossmayer se istaknuo svojim nadarenostima i posvećenošću, što je rezultiralo time da je s nepunih 20 godina dobio titulu doktora filozofije. U lipnju 1842. stekao je i titulu doktora bogoslovnih znanosti na Bečkom sveučilištu. Unatoč postignućima, imao je zdravstvenih problema i problema s kanonskim odredbama, zbog čega nije mogao odmah biti zaređen. Konačno, nakon oporavka i ispunjenja kanonskih uvjeta, biskup Kuković ga je 12. veljače 1838. zaredio za subdjakona, 15. veljače za đakona, a 16. veljače za svećenika. Njegova mlada misa održana je u

³ M. Pavić, M. Cepelić, *Biskup Josip Juraj Strossmayer, biskup bosansko-djakovački i sriemski*, Đakovo 1994., str. 29.

Osijeku u crkvi u kojoj je bio kršten. Njegova rana posvećenost učenju i školovanju, kao i postignuća u tom području, osigurali su mu put prema uspješnoj i istaknutoj karijeri u budućnosti.

Nakon što je ban Jelačić riješio mađarsku bunu, došao je u Beč, gdje su mu bečki Hrvati, predvođeni Metelom Ožegovićem, preporučili da imenuje mladog Strossmayera za đakovačkog biskupa. S druge strane, Hrvati u Zagrebu, na čelu s Gajem i Kulmerom, preporučivali su Stjepana Mojzesa, tadašnjeg profesora pravoslavne akademije, za istu poziciju. Đakovački kaptol i starije svećenstvo podržavali su Josipa Matića za kapitularnog vikara.

Jelačić se odlučio za Strossmayera, djelomično pod utjecajem preporuka iz Beča i osobnog zagovora biskupa Kukovića, koji je napisao dopis caru moleći ga da Strossmayera postavi za biskupa. Konačno, 18. studenoga 1849. uslijedilo je službeno imenovanje Josipa Jurja Strossmayera za đakovačkog biskupa.

Slika 1. Strossmayer za vrijeme školovanja

Izvor: <http://drum.hr/111-godisnjica-smrti-strossmayera-bio-je-i-ostao-jedan-od-najvecih-graditelja-moderne-hrvatske-postovan-daleko-izvan-njezinih-granica/>

Datum pristupanja: 5. kolovoza 2023.

1.2. Strossmayer prije svojega biskupstva

Prije nego što je postao đakovački biskup, Josip Juraj Strossmayer je već bio poznata ličnost s iznimnim intelektualnim i akademskim dostignućima. Nakon školovanja u Đakovu, Beču i Pešti, stekao je titule doktora filozofije i teologije, što je rijetkost za to vrijeme. Prije biskupstva bio je aktivni svećenik, profesor i duhovni vođa. Službovao je kao kapelan u Petrovaradinu, a potom je vrlo brzo napredovao u svojoj akademskoj karijeri. Postao je profesor religije i predavao je u đakovačkom sjemeništu. Kasnije je preuzeo predavanje matematike i fizike te bibličkog studija.

Strossmayer je bio prepoznatljiv po svojem entuzijazmu prema znanosti i kulturi. Kao veliki mecena umjetnosti, podržavao je mnoge umjetnike i kulturne projekte. Njegova strast prema pomirenju između istočne i zapadne Crkve bila je prisutna i prije nego što je postao biskup.

Počeo se aktivno baviti politikom te je postao važan politički lider u Hrvatskoj. Već 1860. i 1861. stupio je u javni politički život, ne samo za dobrobit svoje domovine, nego i cijelog Habsburškog Carstva. „Njegov njemački govor bez svakoga stranoga akcenta svidjao se odličnomu bečkomu pobožnom općinstvu. I u javnim skupštinama s lijepom pojavom, elegantno odjeven, a – vele – uvijek sa svijetlo ugladjenim cilindrom, živahnim govorom znao bi opčaravati svoje slavensko općinstvo.“⁴

Sve ove aktivnosti i postignuća u različitim područjima obilježavala su Strossmayerovu karijeru prije nego što je postao biskup Đakovačke i Srijemske biskupije, što ga je postavilo kao jednog od najznačajnijih i najutjecajnijih ličnosti svojeg vremena.

⁴ T. Smičiklas, *Nacrt života i djela biskupa J. J. Strossmayera i njegovi spisi: govor, rasprave i okružnice*, Zagreb 1906., str. 19.-20.

1.3. Strossmayerovo biskupovanje

Strossmayerovo biskupovanje obuhvaća razdoblje kada je Josip Juraj Strossmayer obnašao dužnost đakovačkog biskupa, koje je trajalo od 18. studenog 1849. sve do njegove smrti 8. travnja 1905. Kao biskup Đakovačke i Srijemske biskupije Strossmayer je ostavio neizbrisiv trag u povijesti Hrvatske. Njegovo biskupsko razdoblje obilježeno je raznovrsnim djelovanjem i ostvarenim dostignućima. Bio je strastveni borac za hrvatski jezik, kulturu i nacionalni identitet, što ga je dovelo do sukoba s mađarizacijom unutar Austro-Ugarske Monarhije.

Jedan od njegovih najvažnijih doprinosa bio je osnivanje Zavoda za znanstveni rad u Đakovu, koji je promicao znanost i obrazovanje u Hrvatskoj. Također, bavio se aktivnim mecenstvom umjetnosti, potpomažući umjetnike i kulturne projekte. Uz to, Strossmayer se isticao kao zagovornik pomirenja između katoličke i pravoslavne Crkve te je pokušao graditi mostove između istoka i zapada. „Mi živimo s braćom našeg istočnog obreda zajedno – piše u korizmenoj poslanici g. 1881. Budimo zato prema njima puni ljubavi i dobrote i sjetimo se, da je najsajjniji dokaz prave vjere ljubav čista i dobrotvorna; sjetimo se, da je ljubav ona silna moć, koja sve savlada, kojoj se nitko ni iza smrti oprijeti ne može.“⁵

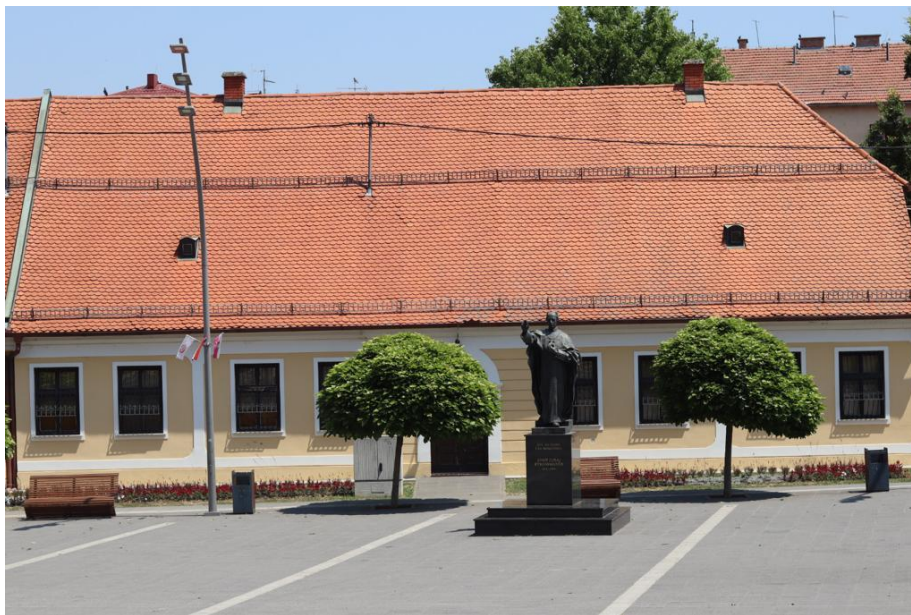
Njegovo biskupovanje ostavilo je dubok i pozitivan trag na hrvatskom društvu i kulturi. Njegova predanost vjeri, obrazovanju, kulturi i političkom aktivizmu čine ga jednom od najistaknutijih ličnosti hrvatske povijesti. Strossmayer je ostao upamćen kao istaknuti biskup, političar, teolog i mecena, koji je cijeli svoj život posvetio služanju svojoj domovini i narodu.

Ono što Strossmayer pruža kao mecena u crkvenom pogledu oslikava se njegovim djelima i geslom „Za vjeru i domovinu“. Može se slobodno nazvati *graditeljem* jer je za njegova biskupovanja izgrađeno 13 novih župnih i 14 filijalnih crkava. Svojim političkim djelovanjem borio se za crkvena prava, tako 1851. „traži od banske vlade, odnosno ministarstva kulta, da vrati i naknadi stolnoj crkvi onaj prihod, koji je ona s ukinućem desetine izgubila, jer da čvrstu namjeru ima, čim prije ima

⁵ T. Smičiklas, *Nacrtni život i djela biskupa J. J. Strossmayera i njegovi spisi: govor, rasprave i okružnice*, Zagreb 1906., str. 34.

započeti zidati novokatedralku.“⁶ Nova katedrala namijenjena Đakovu predstavlja vrhunac Strossmayerovih crkveno-građevnih objekata. Katedrala se gradila punih 16 godina, iako je prvotni plan određivao pet godina. Katedrala Sv. Petra izgrađena je u neoromaničkom stilu, oslanjajući se na lombardsku romaniku.

Za materijal u gradnji, s obzirom na lokalitet, odabrana je opeka, a zanimljivo je da je potrošeno oko sedam milijuna opeka. Jedan od glavnih razloga duže gradnje je smrt prvotnog arhitekta Karla Rosnera, čiji je posao nastavio Friedrich Schmidt, arhitekt koji je projicirao i zagrebačku katedralu. Uz velike arhitekta, Strossmayer poziva renomirane slikare, poput oca i sina Aleksandra– Maximiliana Seitza i Ludwiga Seitza, koji oblikuju 43 freske u 12 godina, zajedno sa svojim pomoćnicima. Što katedrala predstavlja za Đakovo, dovoljno govori da najveći kulturni događaj Đakovštine, Đakovački vezovi, svoje glavno mjesto radnje nalazi točno ispred katedrale Sv. Petra, točnije na trgu Josipa Jurja Strossmayera. Ono što još svakako treba istaknuti za unutrašnjost katedrale jesu grobovi mnogih biskupa, gdje se nalazi i Strossmayerov grob, točno u zidu ispod glavnog oltara.

Slika 2. Trg ispred đakovačke katedrale s kipom J. J. Strossmayera

Izvor: autorica rada

Datum: 5. kolovoza 2023.

⁶ M. Pavić, M. Cepelić, *Biskup Josip Juraj Strossmayer, biskup bosansko-djakovački i sriemski*, Đakovo 1994., str. 328.

1.4. Strossmayerov rad u narodnoj politici

U svojem vremenu biskup Strossmayer bio je najuglednija figura u hrvatskom političkom i javnom životu. Njegovo djelovanje protezalo se kako na lokalnoj razini u Hrvatskoj, tako i na međunarodnoj razini, obuhvaćajući Habsburšku Monarhiju, zapadnoeuropske prostore i jugoistočnu Europu. Kao biskup posvetio se unapređenju biskupijskog vlastelinstva i bavio se duhovnim pitanjima. A nakon ukidanja Bachovog apsolutizma 1860. i obnove političkog života u Monarhiji, Strossmayer je ušao u političku arenu. Postao je ključna osoba u Narodnoj stranci te je predstavljao društveni sloj tradicionalne društvene elite, zastupajući nacionalnu ideologiju i politički program.

U to vrijeme provodile su se modernizacijske reforme koje su zamijenile feudalne institucije građanskim strukturama u sudstvu, upravi i školstvu. Strossmayer se zajedno s nositeljima preporodnih kretanja angažirao u pučkim akcijama. Građanski sloj, iako skroman u početku, ojačao je s vremenom, posebno do 1880. kada se uključio u politiku na strani Stranke prava. Njegov politički utjecaj bio je posebno važan u borbi za interese Hrvatske unutar Monarhije, suočavajući se s centralističkim i dualističkim režimom koji je često ograničavao gospodarski razvoj zemlje i podvrgnuo ga interesima Beča i Budimpešte. Strossmayerova uloga u političkom životu Hrvatske ostavila je neizbrisiv trag, a njegova predanost zaštititi hrvatskih interesa i prava i dalje se pamti kao ključan element njegova nasljeđa.⁷

Tijekom 1860-ih, za vrijeme Strossmayerova djelovanja, u sjevernoj Hrvatskoj većina stanovništva, posebice u seoskim područjima, bila je nepismena - do 85% seoskog stanovništva i oko 50% u građanstva. Sela su u to vrijeme bila ekonomski stagnirajuća, neobrazovana i izvan političke sfere. Politička agitacija nije bila dostupna u selima. No, krajem 19. stoljeća selo se počinje društveno i gospodarski pokretati, a početkom 20. stoljeća seljački pokret braće Radić počinje se organizirati politički.

U političkom smislu Strossmayerova Narodna stranka predstavljala je nasljednicu preporodne ideologije, a temeljila se na slavenskoj, hrvatskoj i

⁷ Koščak V., *Josip Juraj Strossmayer – političar i mecena*, Revija, Izdavački centar Otvorenog Sveučilišta Osijek, 1990., str. 42.

južnoslavenskoj ideji. Strossmayer je zagovarao etnički i politički kroatizam kao središnje elemente svoje nacionalne ideologije. U političkim akcijama, Sabor s narodnjačkom većinom i Strossmayer nastojali su definirati položaj Hrvatske unutar Monarhije i položaj same Monarhije u odnosu na ostatak država Europe. Također, željeli su osigurati suradnju s Ugarskom kako bi zajednički pružili otpor bečkom centralizmu.

Unatoč spremnosti na obnovu državnopravnih odnosa s Ugarskom, što je bilo prekinuto od 1848., mađarska politika nije bila voljna prihvatiti priznanje samostalnosti Hrvatske. Mađarski sabor nije bio spreman na takvu nagodbu s Hrvatskom i preferirao je suradnju s dvorom, čime je odgodio obnovu odnosa s Hrvatskom, posebice jer nisu željeli priznati hrvatsku neovisnost kao preduvjet za suradnju.⁸

Zimsko razdoblje od 1860. do 1861. bilo je vrijeme intenzivnog političkog rada u Hrvatskoj. Tadašnji hrvatski Sabor nije bio sazvan, a ban je morao organizirati bansku konferenciju kako bi rješavao tekuće probleme i poslove. Na jednoj takvoj konferenciji, koja se održala krajem studenoga, prisustvovalo je dvadesetak najistaknutijih intelektualaca, uključujući Strossmayera.

Na toj konferenciji donesena je odluka da se od cara zatraži osnivanje hrvatske kancelarije u Beču kako bi se uspostavio ravnopravan odnos s Mađarskom. Tražili su da se Dalmacija pripoji Hrvatskoj i da se Hrvatska organizira pod novim planom osnivanja županija. Strossmayer i ban Šokčević su otišli u Beč, gdje im je dozvoljeno prisustvovanje sjednicama vlade. Njihovi zahtjevi su uglavnom odobreni, a umjesto hrvatske kancelarije osnovan je tzv. dvorski dikasterij koji je bio neovisan o Mađarskoj. Ivan Mažuranić je postavljen za predsjednika tog dikasterija, što je značilo da će dijeliti vlast s banom Šokčevićem u Hrvatskoj idućih nekoliko godina.⁹

Strossmayer je bio snažan zagovornik Hrvatske i njezinog naroda. Kroz svoje 13-godišnje vođenje Narodne stranke stekao je veliki politički utjecaj. Smatrao je da Austrija treba postati federativna država kako bi svi narodi u njoj mogli izražavati svoje interese. Aktivno se zalagao za ujedinjenje južnih Slavena pod vodstvom

⁸ Koščak V., *Josip Juraj Strossmayer – političar i mecena*, Revija, Izdavački centar Otvorenog Sveučilišta Osijek, 1990., str. 50.

⁹ M. Pavić, M. Cepelić, *Biskup Josip Juraj Strossmayer, biskup bosansko-djakovački i sriemski*, Đakovo 1994., str. 45.

Habsburgovaca. Također, snažno se suprotstavljao mađarizaciji i germanizaciji Hrvatske, kao i svih drugih zemalja unutar Habsburške Monarhije. Njegovo političko djelovanje bilo je usko povezano s pokretom preporoda slavenskih naroda, a njegova vizija bila je stvaranje suverene i neovisne Hrvatske.

2. STROSSMAYER KAO VATIKANSKI ČOVJEK IZA VATIKANSKOG KONCILIA

Tijekom Prvog vatikanskog koncila, Strossmayer je bio jedan od važnih sudionika i aktivno je sudjelovao u raspravama. Iako se ne slaže u potpunosti sa svim aspektima koncila, pogotovo u pogledu papinskog primata, a bio je kritičar nekih odluka koje su donesene. Strossmayer je ostao poznat kao osoba koja je tijekom Prvog vatikanskog koncila izrazila svoje stavove i misli, ali je i dalje ostao odan Katoličkoj crkvi. Njegova uloga iza koncila i njegova veza s Vatikanom svakako su ga učinili zanimljivom i važnom ličnošću u povijesti Crkve.

2.1. Biskup Strossmayer na općem saboru u Vatikanu (1869.-1870.)

Biskup Josip Juraj Strossmayer sudjelovao je na Općem saboru (koncilu) Prvog vatikanskog koncila koji se održao od 1869. do 1870. u Vatikanu. Koncil je bio važan događaj u povijesti Katoličke crkve, a njegov glavni cilj bio je definiranje doktrine o papinskoj neopozivosti i papinskom primatu. Strossmayer je bio jedan od ključnih sudionika ovog koncila. Iako je bio poznat kao osoba bliska Vatikanu i veliki zagovornik katoličke vjere, nije se potpuno slagao s nekim aspektima koncilskih odluka, posebice kad je riječ o papinskom primatu.

Tijekom koncila Strossmayer je bio kritičan prema nekim aspektima koji su se ticali papinske neopozivosti i papinskog primata. Izrazio je svoje stavove i argumente, te je istupao kao zagovornik kolegijalnosti među biskupima i sudjelovanja cijele Crkve u donošenju odluka. Njegovi stavovi nisu naišli na široku podršku unutar koncila, što je dovelo do razdora između njega i većine koncilskih sudionika.

Nakon što su donesene određene doktrine o papinskom neopozivosti i papinskom primatu, Strossmayer nije prihvatio te odluke i ostao je kritičan prema nekim koncilskim zaključcima. Međutim, i dalje je ostao odan Katoličkoj crkvi i nije napustio njezinu zajednicu. Sudjelovanje biskupa Strossmayera na Prvom vatikanskom koncilu ostavilo je trajan trag u povijesti Crkve, a njegovi stavovi o kolegijalnosti i participaciji biskupa u donošenju odluka i dalje su predmet analiza i rasprava unutar katoličkog teološkog kruga.

Biskup Strossmayer impresionirao je biskupe iz cijelog svijeta svojom vještinom u govorenju latinskog jezika, a čak je i sam papa Pio IX. priznao da je biskup Strossmayer izvrsno govorio. Kada je sastavljao točke poslovnika, posebno je istaknut bio u II. točki koja se odnosila na pravo i način podnošenja prijedloga. Biskup Strossmayer istaknuo se kao prvak među biskupima iz Njemačke i Habsburške Monarhije.

Sudjelovanje biskupa Strossmayera na Prvom vatikanskom koncilu ostavilo je trajan trag u povijesti Crkve, a njegovi stavovi o kolegijalnosti i participaciji biskupa u donošenju odluka i dalje su predmet analiza i rasprava unutar katoličkog teološkog kruga.

2.2. Govor na koncilu vatikanskom govoren dne 25. siječnja 1870.

Na Prvom vatikanskom koncilu, održanom 25. siječnja 1870., biskup Josip Juraj Strossmayer održao je svoj govor. U svojem govoru biskup Strossmayer iznio je stavove o pitanjima koja su se ticala papinskog primata i crkvene organizacije.

Strossmayer je istaknuo važnost kolegijalnosti među biskupima i sudjelovanja cijele Crkve u donošenju odluka. Izrazio je svoje mišljenje da odluke koje se tiču cijele Crkve ne bi trebale biti donesene samo na temelju autoriteta pape, već bi trebale biti rezultat suradnje svih biskupa. Njegova želja bila je da se očuva jedinstvo Crkve kroz dijalog i demokratski proces donošenja odluka.

Govorio je o potrebi za dijalogom između Katoličke crkve i drugih kršćanskih zajednica, kao i s drugim religijama. Njegova vizija bila je izgraditi mostove suradnje i razumijevanja među različitim vjerskim zajednicama, umjesto stvaranja podjela. Biskup Strossmayer je svojim govorom želio potaknuti koncil na otvoren i inkluzivan pristup u donošenju odluka, kako bi Crkva bila suvremena, prilagodljiva i ujedinjena u svojoj misiji širenja vjere i ljubavi.¹⁰

Njegov govor naišao je na različite reakcije unutar koncila, a neki su ga podržali, dok su drugi ostali skeptični prema njegovim stavovima. Bez obzira na reakcije, Strossmayerov govor ostaje značajan kao izraz njegovih dubokih uvjerenja i zalaganja za jedinstvo Crkve i dijalog s drugim kršćanskim tradicijama.

3. BISKUPOVANJE J. J. STROSSMAYERA

Biskupovanje Josipa Jurja Strossmayera obuhvaća razdoblje njegove službe kao biskupa, a trajalo je od njegova imenovanja 18. studenog 1849. do smrti 8. travnja 1905. Kada je postao biskup, Strossmayer je preuzeo dužnost đakovačkog biskupa i zadarskog apostolskog administratora. Njegovo biskupovanje obilježilo je niz ključnih događaja i značajnih djela koja su ostavila trajan utjecaj na Crkvu, kulturu i politiku u Hrvatskoj i šire.

3.1. Zapažena djelovanja tijekom biskupovanja

Do 1881. Đakovačka biskupija je bila podijeljena, s jednim dijelom koji je pripadao Banskoj Hrvatskoj, a drugim dijelom koji je bio u sklopu Vojne granice. Imenovanje đakovačkog biskupa bilo je pod vlašću austrijskog cara pa je papa na poticaj cara imenovao Strossmayera za biskupa. Tijekom njegova vremena na čelu biskupije, broj vjernika je varirao, s tendencijom blagog porasta. Katolici su činili većinu vjernika, no bilo je i pravoslavaca, grkokatolika i Židova.

¹⁰ T. Smičiklas, *Nacrt života i djela biskupa J. J. Strossmayera i njegovi spisi: govor, rasprave i okružnice*, Zagreb 1906., str. 184.

Materijalni položaj vjernika i klera bio je poljuljan zbog teške ekonomske situacije prouzročene ratovima, ljudskim mentalitetom i podjelom biskupije na vojnički i civilni dio. Strossmayer je nakon polugodišnjeg čekanja na papinsku potvrdu, 18. studenog 1849., od strane cara Franje Josipa I., imenovan biskupom đakovačkim ili bosanskim i srijemskim.

Strossmayer je tijekom svojeg biskupovanja imao snažan utjecaj na suvremeni crkveni i vjerski život. Posebice je obilježeno njegovo sudjelovanje na Prvom vatikanskom koncilu od prosinca 1869. do srpnja 1870. Na koncilu je održao čak pet govora, a jedan od njih pogotovo je odjeknuo u javnosti. U tom govoru se posvetio dogmi o nezabludivosti pape te se zalagao za razumijevanje i pomirenje katolika, protestanata i pravoslavaca, kao i za unitarističke ideje. Strossmayer je također bio aktivan i kao mecena u kulturnom i prosvjetnom području. Donirao je sredstva za Zavod sv. Jeronima u Rimu, pomogao u osnivanju Više gimnazije u Osijeku te sudjelovao u tiskanju hrvatskih novina i rad s različitim kulturnim institucijama. Također je podržao osnivanje modernog sveučilišta u Zagrebu i započeo izgradnju đakovačke katedrale. Njegovo djelovanje ostavilo je trajan trag u hrvatskoj povijesti i kulturi te je i danas poznat kao jedna od najvažnijih figura u crkvenom i društvenom životu.¹¹

Tijekom biskupovanja Josipa Jurja Strossmayera mnoga su djelovanja bila iznimno zapažena i ostavila su veliki trag, kako u Crkvi tako i u društvu. Neka od najznačajnijih i najupečatljivijih djela tijekom njegova biskupovanja uključuju:

- **Kultura i umjetnost:** Strossmayer je bio veliki mecena umjetnosti i znanosti. Podupirao je izgradnju crkava, muzeja i galerija, a poticao je i umjetnike i znanstvenike da djeluju u Hrvatskoj. Zahvaljujući njegovu zalaganju, Đakovo je postalo središte umjetnosti i kulture, a episkopska palača postala je jedna od najljepših i najpoznatijih građevina u regiji.
- **Obrazovanje i znanost:** Strossmayer je ulagao mnogo truda u unapređenje obrazovanja u svojoj biskupiji. Osnovao je mnoge škole i stipendirao nadarene učenike, omogućavajući im pristup visokom obrazovanju. Također je bio

¹¹ M. Pavić, M. Cepelić, *Biskup Josip Juraj Strossmayer, biskup bosansko-djakovački i srijemski*, Đakovo 1994., str. 60.

pokrovitelj brojnih znanstvenih istraživanja i projekata te je poticao razvoj znanosti u regiji.

- **Politika i nacionalni identitet:** Strossmayer je bio politički aktivna figura koja se borila za prava Hrvatske unutar Habsburške Monarhije. Bio je vođa Narodne stranke koja se zalagala za očuvanje nacionalnog identiteta i samostalnosti Hrvatske. Njegovi politički stavovi i aktivizam privlačili su široku podršku među hrvatskim narodom.
- **Teologija i religijski dijalog:** Strossmayer je bio cijenjeni teolog i svećenik poznat po svojim nadahnutim propovijedima. Tijekom Prvog vatikanskog koncila iznio je svoje stavove o kolegijalnosti biskupa i važnosti dijaloga unutar Crkve. Zalagao se za suradnju s drugim kršćanskim tradicijama te za dijalog s drugim religijama.
- **Međunarodni utjecaj:** Strossmayer je bio cijenjen ne samo u Hrvatskoj već i u cijelom svijetu. Njegov intelektualni i teološki doprinos prepoznat je na međunarodnoj razini, a bio je poznat i po svojim putovanjima i sudjelovanju na različitim međunarodnim skupovima.

Zapažena djelovanja tijekom biskupovanja Strossmayera obuhvaćala su mnoga područja života i ostavila su trajan utjecaj na Crkvu, kulturu, obrazovanje i politiku u Hrvatskoj i šire. Njegova ostavština ostaje značajna i danas te se smatra jednom od najznačajnijih figura u hrvatskoj povijesti.

Slika 3. Biskup za vrijeme svojeg biskupstva

Izvor: <https://book.hr/josip-juraj-strossmayer-vizionar-nadilazio-vrijeme/>

Datum pristupanja: 5. kolovoza 2023.

3.2. Uspostava Hrvatske crkvene pokrajine

Strossmayer je odmah na početku svog biskupskog djelovanja sudjelovao u ključnom događaju za Katoličku crkvu u Hrvatskoj. Do 1852. Katolička crkva u Banskoj Hrvatskoj bila je u sklopu crkvene organizacije Katoličke crkve u Ugarskoj. Zagrebačka biskupija, osnovana 1094., bila je pod metropolijom u Kaloči, a od 1247. Bosansko-đakovačka biskupija bila je ujedinjena s cijelom Bosnom. U 1229. nadbiskup Ugrin obnovio je Srijemsku biskupiju i pripojio ju svojoj metropoliji.

Zatim, 1852. ban Josip Jelačić i zagrebački biskup Juraj Haulik uspjeli su izdvojiti Zagrebačku i Đakovačku biskupiju iz Kaločke biskupije, tj. iz mađarske crkvene organizacije. Istovremeno su podignuli Zagrebačku biskupiju na stupanj nadbiskupije i tako formirali Hrvatsku crkvenu pokrajinu. To je označilo povijesni događaj, a biskup Strossmayer je bio oduševljen tim uspjehom. Više nije morao odgovarati na službenu poštu mađarskog primasa koji nije mogao prihvatiti ovu promjenu jer je nastojao i dalje voditi i organizirati crkveni život Hrvata. Biskup Strossmayer kada je primao pisma, stavljao ih na posebno mjesto. Ta pisma su sačuvana do danas i čuvaju se u posebnom svesku u Biskupijskom arhivu u Đakovu,

s posebnom naznakom kojom ih je biskup označavao: "Na mađarsku poštu ne odgovaramo."¹²

Godine 1853. biskup Strossmayer je odlučio potražiti inspiraciju i ideje za gradnju svoje katedrale te je krenuo na putovanje po Austriji, Njemačkoj i Češkoj. Razgledao je različite arhitekture, crkve i katedrale. U svim tim mjestima vidio je ljepotu, ali posebice ga je očarala katedrala u Bambergu, koja je bila romanskog stila. Ta katedrala ga je toliko impresionirala da je gotovo definitivno odlučio graditi svoju katedralu u istom stilu. Tijekom putovanja Strossmayer je usporedio staru bamberšku katedralu s nacrtima za romaničku crkvu sv. Ćirila i Metoda koja se trebala graditi u Karlinu kraj Praga. Uvidjevši sličnost između tih nacrti i svojih zamisli, odlučio je zatražiti pomoć arhitekta Karla Rösnera iz Beča, kako bi izradio plan za gradnju katedrale.¹³

Međutim, do Uskrsa 1854. Strossmayer nije bio siguran u gradnju jer mu je nedostajalo iskustva i novčanih sredstava. Nakon petogodišnje stanke, potaknut gradnjom crkve Votivkirche u Beču, odlučio se ponovno potruditi oko gradnje svoje katedrale. Tijekom putovanja talijanskim gradovima, skupio je mnoge ideje i konačno dobio jasnu sliku buduće katedrale. Po povratku iz Italije, razgovarao je s Rösnerom o novim idejama kako da upotpuni i poboljša prvi nacrt.

Nakon mnogo dotjerivanja i pregovora, 17. travnja 1866. potpisan je ugovor između Strossmayera i Rösnera za gradnju katedrale. Već sljedećeg dana započelo je rušenje sjeverne strane srednjovjekovnog zida i dviju pobočnih kula, kako bi se oslobodilo mjesto za temelje ove veličanstvene građevine.

¹² M. Pavić, M. Cepelić, Biskup Josip Juraj Strossmayer, biskup bosansko-djakovački i sriemski, Đakovo 1994., str. 61.

¹³ Rogić I., *Katedrala u Đakovu. Povijesni osvrt prikaz arhitekture skulpture i slikarstva*, Đakovo 1964., str. 34.

4. ĐAKOVAČKA KATEDRALA – TVORAC J. J. STROSSMAYER

Đakovačka katedrala, poznata kao Katedrala sv. Petra, bila je veličanstveno djelo biskupa Josipa Jurja Strossmayera. On je bio tvorac ovog imponantnog zdanja, koje je postalo simbol grada Đakova i jedno od najvažnijih sakralnih spomenika u Hrvatskoj. Strossmayer je dugo razmišljao o gradnji katedrale, a putovanja koja je poduzimao u potrazi za idejama i inspiracijom igrala su ključnu ulogu u formiranju njegove vizije. Posebno ga je očarala katedrala u Bambergu, koja je bila romanskog stila te je odlučio graditi svoju katedralu u istom stilu.

4.1. Arhitektonsko rješenje i tijek gradnje đakovačke katedrale

Nakon što je u 13. stoljeću Đakovo postalo sjedište Bosanske biskupije, početkom 14. stoljeća, prema dosadašnjim istraživanjima, počinje podizanje prve, gotičke, đakovačke katedrale koja je zajedno s biskupskim dvorom, zbog dinastičkih borbi, pojave partnerstva u Bosni te kasnijih osmanlijskih upada, ubrzo zaštićena utvrdom od koje je danas sačuvan samo zapadni segment zida.

Današnja đakovačka katedrala gradila se šesnaest godina, od 1866. do 1882., po njezinu je podizanju prethodilo gotovo stogodišnje nastojanje da se dotadašnja prilično skromna i malena crkva zamjeni novom građevinom koja bi se dostojno igrala ulogu katedrale.¹⁴

Od kraja 18. do sredine 19. stoljeća nastaje cijeli niz stilskih zanimljivih projekata za ovu građevinu. Iako nijedna nije realizirana, oni pružaju uvid u povijest srednjoeuropske sakralne arhitekture toga doba. Prvi pokušaj da se krene s gradnjom nove katedrale je za vrijeme biskupa Franje Matije Krtice (1773. – 1805.). On naručuje i prvi projekt koji je tipičan primjer kasnog srednjoeuropskog baroka. Nakon njega dolazi nasljednik, biskup Antun Mandić (1805. 1815.). On odustaje od njegove realizacije i naručuje nove projekte.

¹⁴ D. Damjanović, *Umjetničko blago Strossmayerove katedrale u Đakovu*, Đakovo 2017., str. 19.

4.2. Freske i dekorativni oslik dakovačke katedrale

Od samih početaka rađanja ideje đakovačke katedrale, biskup Strossmayer veliku je važnost pridodavao zidnom osliku. Želja za stvaranjem ikonografski bogatog i složenog opusa fresaka bila je uostalom jedna od glavnih razloga zašto je upravo romanika odabrana kao stil katedrale.¹⁵

Za razliku od gotike, koja je zidnu opnu potpuno rastvarala brojnim prozorima, romanika je omogućavala stvaranje velikih zidnih površina za freske u unutrašnjosti crkve. Želja za izradom velikog ciklusa fresaka ne samo da je uvjetovala izbor stila nego i pojedine elemente Rösnerova arhitektonskoga rješenja. Apsidalni dijelovi transpeta, a i glavna apsida potpuno su zatvoreni, bez ijednog prozora, ponajprije zbog želje biskupa Strossmayera da zidne površine tih dijelova katedrale budu u cijelosti pokriveni freskama.

Kao i u slučaju arhitekture katedrale, tako je i njezino zidno slikarstvo u cjelini proizlazilo iz konteksta zbivanja u Srednjoj Europi sredine i druge polovice 19. stoljeća. Dok su, međutim, u oblikovnim elementima arhitektonskog rješenja značajniji upliv imali arhitekti, ponajprije Karl Rösnera i Friedrich Schmidt, Strossmayer je mogao zadavati samo osnovne smjernice.¹⁶

¹⁵ D. Damjanović, *Umjetničko blago Strossmayerove katedrale u Đakovu*, Đakovo 2017., str. 41

¹⁶ D. Damjanović, *Umjetničko blago Strossmayerove katedrale u Đakovu*, Đakovo 2017., str. 41.

Slika 4. Unutrašnjost katedrale

Izvor: autorica rada

Datum: 5. kolovoza 2023.

5. OSNIVANJE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Akademija se bavi promicanjem i unapređivanjem znanstvenih i umjetničkih disciplina te očuvanjem kulturne i znanstvene baštine.

Za vrijeme Nezavisne Države Hrvatske Akademija je djelovala pod nazivom Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, a zatim ponovno u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj pod starim imenom JAZU. U svojim djelatnostima Akademija podržava istraživanja, organizira predavanja, simpozije i konferencije te pruža podršku različitim umjetničkim i znanstvenim projektima.

Akademija je bila prva i jedina narodna akademija slavenska. Najvećim dijelom u njoj rade Hrvati, koji su, kako to Rački kaže, „stožer Akademije“. U radu Akademije sudjelovali su i drugi slavenski narodi: Srbi, Slovenci, Česi, Poljaci, Rusi. Prvu desetogodišnjicu Akademije slavi petrogradska akademija znanosti i bibliografski kongres u Parizu. Biskupa Strossmayera je to posebno razveselilo, jer su mnogi stručnjaci i učenici drugih neslavenskih naroda pohvalno govorili i pisali o Akademiji. Strossmayer je smatrao da su jedini poslanici Hrvatske knjige

Akademije, jer Hrvatska nije samostalna država i nema u svijetu svojih poslanika. Knjige narodu, osim bratske ljubavi, pribavljaju i štovanje u neslavenskom svijetu. Svoju darežljivost prema Akademiji, Strossmayer je uvijek opravdavao kako to čini, kako za slavu Božju, tako i za narod svoj. Upravo ovim idejama o požrtvovnosti za narodnu budućnost, uspijevao je biskup kao nitko drugi podignuti hrvatski narod. Biskupove darovnice bile su pravi manifesti za hrvatski narod.¹⁷

5.1. Osobna biblioteka Josipa Jurja Strossmayera

Osobna zbirka knjiga biskupa Strossmayera čini važan dio ukupnog fonda Dijecezanske biblioteke u Đakovu. Jedna od njegovih zbirka obuhvaća 32,500 knjiga i 3,700 svezaka časopisa i novina. Formiranje ove zbirke započelo je nakon povratka bosanskih i đakovačkih biskupa u Đakovo nakon oslobođenja Slavonije od Turaka.

Biskup Strossmayer je imao vlastitu osobnu biblioteku koja je zauzimala prostorije od spavaonica do salona. Nakon njegove smrti izrađen je popis cjelokupnog inventara, uključujući njegovu osobnu zbirku knjiga. Tada je zabilježeno da je bilo ukupno 7,087 svezaka knjiga i časopisa.

Nakon smrti biskupa Strossmayera, njegova osobna biblioteka je većim dijelom smještena u prostranu sobu na prvom katu, gdje i danas ostaje, dok je dio također pohranjen u prizemne prostorije iza Ekonomata biskupije. Osim Strossmayerovih knjiga, ovdje su također bile smještene knjige pomoćnog biskupa Anđelka Voršaka i njegovih nasljednika, kao što su dr. Ivan Krapac i dr. Antun Akšamović. Utvrđivanje knjiga koje su pripadale Strossmayeru predstavljalo je izazov jer se on rijetko potpisivao na svoje knjige.

¹⁷ Smičiklas, T., Nacrt života i djela biskupa J. J. Strossmayera i izabrani njegovi spisi: govori, rasprave i okružnice, str. 103-105.

6. SMRT BISKUPA JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

Biskup Josip Juraj Strossmayer preminuo je 8. svibnja 1905. u Đakovu. Smrt ovog izuzetno važnog kulturnog i političkog lidera značila je kraj života osobe koja je imala dubok utjecaj na razvoj hrvatske kulture, znanosti i društva tijekom 19. i početkom 20. stoljeća. Neke od njegovih ideja nije uspio ostvariti dok je bio živ, ali se to dogodilo nakon njegove smrti.

Slika 5. Grob J. J. Strossmayer u kripti Sv. Petra u Đakovu

Izvor: <https://hkm.hr/sakralna-bastina/katedrala-sv-petra-u-dakovu/>

Datum pristupanja: 5. kolovoza 2023.

ZAKLJUČAK

Strossmayera su ljudi u neposrednom kontaktu doživljavali svatko na svoj način. Taj dojam oblikovala je Strossmayerova izazovnost u idejama i njegov pomalo revolucionarni duh. Pored njega su ljudi teško mogli ostati ravnodušni. Belgijski publicist i profesor De Laveleye, na vrlo dojmljiv način, opisuje svoj susret s biskupom Strossmayerom. Doživio ga je kao nekog srednjovjekovnog sveca s produhovljenim licem. Njegove oči, spominje on, bile su svijetle, a pogled prodoran i oduševljen. Možda i najljepšu pohvalu Strossmayerovom liku i djelu treba potražiti kod angloameričke spisateljice Rebecce West koja pomalo i divinizira Strossmayera, čudno je to s obzirom da se radi, ne o Hrvatici, nego o stranoj spisateljici. Za njega ona kaže: *Ovo nije osoba kakvu inače znademo: tijekom cijeloga svog dugog života nije uživao potporu ni jednoga autoriteta. Kao ličnost intelektualnog integriteta, on je išao sam, pripadajući onom prividnom svijetu koji traje koliko i note Mozartovih skladbi. Njegov energizam i vitalizam nije u samoživosti, nego u sveživotnosti. Mi čekamo mračne strane Strossmayerove priče. Međutim, one ne dolaze, njih naprosto nema: on je ljubav pretpostavljao mržnji i radi tog izbora snosio je mnoge žrtve. Jedini preostali pratilac bili su mu Hrvati. Radi njih napuštao je sve druge.*¹⁸

Teško je i nabrojiti sve iza čega stoji potpis biskupa Strossmayera, ali spomenimo đakovačku katedralu, za koju je poznati papa Ivan XXIII. rekao da se nagledao lijepih građevina, a da je đakovačka katedrala najljepša crkva između Carigrada i Venecije. Ovo je on izjavio dok još nije bio papa, za vrijeme jednog svog putovanja iz Sofije prema Zagrebu. Ovim kratkim radom nastojali smo prikazati kakav odnos je biskup Strossmayer imao prema poznatim europskim osobnostima svoga doba, te kako su ga oni doživljavali. Nema poznatijeg crkvenog povjesničara, koji se bavio događanjima na Prvom vatikanskom saboru, a da nije istaknuo veliku Strossmayerovu ulogu na Saboru.

¹⁸ Usp. S. Marijanović, Biskup Josip Juraj Strossmayer i ban Josip Jelačić, u: F. Šanjek, ur., Josip Juraj Strossmayer, Zagreb, 2006., 345.

LITERATURA

Knjige:

1. Damjanović D., (2017.) *Umjetničko blago Strossmayerove katedrale u Đakovu*, Đakovo, str. 19., 41.
2. Koščak V. (1990). *Josip Juraj Strossmayer – političar i mecena*, Izdavački centar Otvorenog Sveučilišta Osijek, 1990.
3. Marijanović S., *Biskup Josip Juraj Strossmayer i ban Josip Jelačić*, u: F. Šanjek, ur., *Josip Juraj Strossmayer*, Zagreb, 2006., 345.
4. Pavić M., Cepelić M. (1994). *Biskup Josip Juraj Strossmayer, Biskup bosansko-djakovački i sriemski*, Đakovo
5. Rogić I., (1964.) *Katedrala u Đakovu, Povijesni osvrt prikaz arhitekture skulpture i slikarstva*, Đakovo
6. Smičiklas T., (1906). *Nacrt života i djela biskupa J. J. Strossmayera i izabrani njegovi spisi: govori, rasprave i okružnice*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti

Časopisi:

1. Damjanović D., *Stilsko rješenje izvedbenog projekta Karla Rösnera za katedralu u Đakovu iz 1865. i 1867. godine*, Prostor: znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam, br. 16 (2008.), 1 (35), Zagreb 2008. str. 50-61

Internetski izvori:

1. <http://drum.hr/111-godisnjica-smrti-strossmayera-bio-je-i-ostao-jedan-od-najvecih-graditelja-moderne-hrvatske-postovan-daleko-izvan-njezinih-granica/> pristup stranici: 5. kolovoza 2023.
2. <https://book.hr/josip-juraj-strossmayer-vizionar-nadilazio-vrijeme/> pristup stranici: 5. kolovoza 2023.

POPIS SLIKA

Slika 1. Strossmayer za vrijeme školovanja	4
Slika 2. Trg ispred đakovačke katedrale s kipom J. J. Strossmayera	4
Slika 3. Biskup za vrijeme svojeg biskupstva	7
Slika 4. Unutrašnjost katedrale.....	19
Slika 5. Grob J. J. Strossmayer u kripti Sv. Petra u Đakovu	21

SAŽETAK

Josip Juraj Strossmayer, rođen u Osijeku 4. studenog 1815. godine, bio je đakovački biskup, prosvjetitelj, hrvatski političar i veliki pokrovitelj obrazovanja, kulture i umjetnosti. Tijekom cijelog svog života, Strossmayer se posvetio obrazovanju i vjeri. Već sa samo 20 godina postao je doktor filozofije, a pet godina kasnije i doktor teologije. Tijekom svojih studentskih dana, razvio je interes za politiku i postao aktivni sudionik hrvatskog političkog života, podržavajući Narodnu stranku. Nakon nekoliko godina u politici, postao je vođa Narodne stranke koja se zalagala za ujedinjenje slavenskih naroda u zajedničku državu.

Strossmayer je ostavio dubok trag u obrazovanju, kulturi i znanosti. Godine 1850., postao je đakovački biskup, a tijekom svog biskupskog mandata postigao je nekoliko značajnih stvari. Izdvaja se njegova podrška bosanskim franjevcima te njegovo zalaganje za poboljšanje položaja vjernika. Također je sudjelovao u uspostavi Hrvatske crkvene pokrajine.

No, ono po čemu je Strossmayer najpoznatiji je njegova vizija izgradnje veličanstvene katedrale. Iako su mnogi prethodni biskupi također sanjali o tome, samo je Strossmayer uspio ostvariti tu zamisao. Godinama je istraživao, učio i putovao kako bi prikupio ideje i pronašao najbolje stručnjake za izgradnju svoje povijesne katedrale. Njegova ambicija bila je da katedrala bude nešto dosad neviđeno, a u svojim zamislima uspio je ostvariti tu ambiciju. Njegova katedrala postala je ikona ne samo grada Đakova, već i čitave Slavonije, smatrajući se najljepšom katedralom između Venecije i Istanbula.

ABSTRACT

Josip Juraj Strossmayer, born in Osijek on November 4th, 1815, was a deacon bishop, educator, Croatian politician and great patron of education, culture and the arts. Throughout his life, Strossmayer devoted himself to education and faith. When he was only 20, he became a doctor of philosophy, and five years later a doctor of theology. During his student days, he developed an interest in politics and became an active participant in Croatian political life, supporting the People's Party. After a few years in politics, he became the leader of the People's Party, which advocated the unification of the Slavic peoples into a common state.

Strossmayer has left a deep mark in education, culture and science. In 1850, he became a bishop of the student, and during his episcopal term he achieved several significant things. The thing that stands out is his support for the Bosnian Franciscans stands out and his commitment to improving the position of the faithful. He also participated in the establishment of the Croatian Church Province.

But what Strossmayer is best known for, is his vision of building a magnificent cathedral. Although many previous bishops also dreamed about it, only Strossmayer managed to realize that idea. For years he researched, taught and traveled to gather ideas and find the best experts to build his historic cathedral. His ambition was for the cathedral to be something unprecedented, and in his ideas he managed to achieve that ambition. His cathedral became an icon not only of the city of Đakovo, but of the whole of Slavonia, considered the most beautiful cathedral between Venice and Istanbul.

Lektorirala: Dorotea Nađ, mag. ing. petrol.